

Norsk ARTILLERI - TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

3-2011

Utgitt av:
Artilleriets officersforening

PROTECT YOUR CAPABILITIES

SAAB DEVELOPS AND PRODUCES

ARTHUR Weapon Locating System. The combat proven radar is designed for Force Protection and Counter Battery Operations in full scale as well as in asymmetric scenarios.

Force Protection in current operations is heavily dependent on sophisticated sensors. ARTHUR is The state-of-the-art Weapon Locating System that makes a difference.

ARTHUR is continuously improved based on feedback from the field. The latest verified developments are focused on range, accuracy and environmental improvements and will significantly increase the operational effectiveness all over the world. ●●●●

PLATFORMS **GROUND-BASED VEHICLES**
 ADVANTAGE **THREAT DETECTION**
 SCOPE **LAND**

www.saabgroup.com

NORSK ARTILLERI – TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

Hefte 3 – 2011

INNHOLD

Redaktørens spalte	3
Ny Fagsjef Artilleri – sjef Artilleriskolen	5
AOF – utflukt til Oscarshall	6
Merkesaker	12
Hjerkinn prosjektet Del 1	14
M-7 starter fremdeles	21
Når man er FAC-JTAC, hva er veien videre	22
Møte med HST angående merkesaken	24
Christianssand Artillerie Compagnie	26
Krigsskolens artillerikurs 2011	28
Utflukt til Gräfsnäs slott	29
Avslutningshøytidelighet GBU-kull og etablering av AOF Nord	36
Artilleriets historie – status	47
Nijmegenmarsjen 2011	48
E-postadresser	52

Forsidebildet:

*Fra avslutningshøytidelighet GBU-kull
på Setermoen.*

Foto: Jan Petter Huseby, formann AOF

NORSK ARTILLERI – TIDSSKRIFT

Etablert år 1900

Ansvarlig redaktør: Oberst Tor Olav Øen
Redaktør: Major Arild Schjølberg
Forretningsfører:

Redaksjonsadresse: Redaksjon NAT
Artilleriskolen / HVS / Rena leir
Postboks 24
2451 Rena

E-post adresse: nat@artilleri.no
Telefon sivil: 62 40 23 76
Telefon militær: 0502 2376
Bankgiro: 1822. 22. 31805

Grafisk produksjon: Operasjonsstøtte avdeling Østerdalen.
Grafisk avdeling, Rena leir
Ettertrykk: Kun med redaksjonens tillatelse

Annonser: *Helside farger* kr 4.000,-
1/2 side farger kr 2.000,-

.....

Medlemskap i AOF inkl NAT

Årsavgift på kr 150,- betales inn på kontonr 0532.57.19372, Artilleriets Offisersforening, c/o Rune Hoksørød, Landingsveien 44, 0767 Oslo.
Merknadsrubrikken på nettbank/bankgiro: Fullt navn og adresse.

Alternativ innmelding via mail til: Rune@artilleri.no

Redaktørens spalte

Det ble vel bare våre medlemmer bosatt i nord Norge som kunne kose seg i solveggen med forrige nummer. Vi andre hadde noe å bla i på regntunge dager. Skal derfor ikke prøve meg på å anbefale lesning under noen forhold, men bare konstatere at nok et nummer av NAT er deg i hende.

Vi har mye variert stoff i dette nummeret.

Vi presenterer ny «Artilleriinspektør», Tor Olav Øen. «Reiserapporter» fra AOF's utflukter er alltid interessant lesning, og dette nummer inneholder også besøk på historiske steder. Du får siste del av FAC/JTAC serien vår og rapporter fra kurs, GBU uteksaminering, opprettelse av AOF nord, Nijmegenmarsjen 2011 og to artikler som omhandler merker i Artilleriet.

Minner om at det er fullt mulig for alle å bidra med artikler de mener er av interesse for allmuen.

God lesning.

Arild Schjølberg

Redaktør

Medlemskontingent

På foreningens Årsmøte 2011 ble det vedtatt at regnskapet fra og med 2012 skal sendes ut til medlemmene sammen med årsberetningen og andre saksdokumenter minst fire uker før årsmøtet. For å gi tid til regnskapsavslutning og revisjon før utsendelse primo april, ble det bestemt å forandre regnskapsåret – som tidligere har løpt fra 1 mai til 30 april – til å løpe fra 1 mars til 28 februar.

Medlemskontingenten vil fortsatt gjelde for perioden 1 juni – 31 mai, men betalingsfristen vil fra inneværende år bli tilsvarende forskjøvet. Ny betalingsfrist vil bli 31 desember.

Efter den varslede opprydningen i medlemslisten pr 1 juni, er 25 medlemmer strøket på grunn av manglende kontingent for to eller flere år.

Pr medio juli har foreningen 274 registrerte medlemmer.

*Rune Hoksrod
Kasserer*

Artilleriinspektør og Sjef for Artilleriskolen Oberst Tor Øen

Oberst Tor Øen er tilsatt som Artilleriinspektør og sjef Artilleriskolen/HVS fra 1. august 2011.

Øen kommer fra stillingen som Sjef Stabsstøtte i Hærstaben, en stilling han har hatt siden 2009.

Obersten har solid og bred erfaring fra tjeneste i Artilleriet:

Kom til Artilleriet etter KS i 1979. Etter fagkurs på Haslemoen til Batteri N og Fabn i nov 1979. Troppsjefs-funksjoner (OP, Ass KO-off, KO-off) til han tok over som BO i 1982.

Gikk på som batterisjef i Btt N i 1983 - 1985.

Beordret til Haslemoen, taktisk seksjon på SSFA 1985 - 1987.

S-3, IKO og NK Fabn i 1987 - 1990.

(Den eneste som har hatt alle tre stillingene i FABn i en beordring) Assisterende Artillerisjef / 6. Div 1992 - 1993.

Tilbake på SSFA som Sjef Taktisk Seksjon 1993 - 1994.

Bataljonssjef ArtBn 1997 - 1999.

I tillegg bred kompetanse fra tjeneste i Forsvarsstaben, Distriktskommando NN, FOHK og Internasjonale staber og tjeneste i IntOps.

Ser frem til jobben og utfordringene. Ønsker å fremheve alt det positive som skjer i Artilleriet fremover.

AOF-medlemmer og Artillerivenner foran Oscarshall lystslott.

AOF-utflukt til Oscarshall

Av Jan Petter Huseby, formann AOF

Ikke mange bygninger i Norge fortjener tittelen «Lystslott» mer enn Oscarshall på Bygdøy i Oslo. Denne nesten litt ukjente perlen man i mange år bare fikk lov til å se fra E18-siden av Frognerkilen, er nå etter omfattende vedlikehold og restaureringer fra 2005-2009 satt i stand igjen, og stedet er akkurat åpnet for besøk av publikum i sommersesongen.

AOF fant derfor i våres ut at et besøk hit ville være en passende aktuell sommerutflukt – som med sitt historiske tilsnitt som det var verdt å se litt nærmere på. Selv om det er ferietid for de fleste langt ut i juli – vi tok turen hit 30.07 – er det alltid noen medlemmer som blir med. Vi har derfor funnet at det riktig å ha et tilbud for både medlemmer og artillerivenner også midtsommers.

Tilbakemeldinger og oppslutning viser at det er et behov for aktiviteter også på det varmeste om sommeren. Hvordan kommer man så hit ut?

Jo, man kjører utover på Bygdøy og parkerer på grusplassen i tilknytning til siste svingen før man kommer til Folkemuseet. (Plass til rundt 35-40 biler - Parkeringsavgift kr 10,- pr time). Deretter er det ca 4-500 meter å gå bortover en allé av trær og jorder gjennom et skogområde med geitebukker og landlig stemning. Så kommer man til kjerrevei-krysset der inngangsporten til slottet er. Det er en nøytral og effektiv port med adgangskontrollsystem og kameraer, men alt er organisert på en diskret og innfelt måte slik at porten likevel framstår staselig og som et vitnesbyrd om at vi nå nærmer oss en meget fornem eiendom.

En litt fornem og forseggjort port med innfelte sikkerhetssystemer preger innkjørselen til slottet.

Vi var også denne gangen heldig med været, og når man 50 m innenfor porten får øye på Lystslottet ca 100 meter lenger inn – denne dattidens hytte for de kongelige – så skjønner man at man ikke har kommet forgjeves. For det er en opplevelse å se stedet. I sin enkle nygotiske form og med en lys lett kremgul farge – er bygningen et meget pent byggverk. Man føler seg umiddelbart vel her ute – det er estetisk pent rundt deg, og alt er ryddig og ordenlig uten at det virker påfallende. Det er bare rett og slett litt kongelig det hele.

Guiden vår (Camilla M) samler oss utenfor inngangen, minner om fotoforbud innendørs og gir oss en kort innføring før vi ifører oss såkalte «slottstøfler» (skoposer) for å ikke smusse til de rene gulvoverflatene innendørs.

Slottet ble bygget midt på 1800-tallet (påbegynt 1847 og ferdig i 1852 – et par år før vi fikk vår første jernbane fra Oslo til Eidsvoll her i landet), og ble tegnet av den danske arkitekten Johan Henrik Nebelong for kong Oscar 1. NB! Kongen bestilte og dronningen betalte (!) Den gangen var Bygdøy for å si det forsiktig – langt ute på landet ift Oslo, og man kunne iflg guiden enten ta seg fram over en rekke jorder tilhørende mektige bønder, eller ta båt ut hit. Dampmaskin om bord i båter ble stadig mer vanlig ilt 1840-årene, men det

var som oftest robåter det gikk i på korte strekninger som dette. Spesielt også fordi kongen ikke var her ute så mye – Det var som i dag: Business'en og storpolitikken foregikk i storbyen, og den gang var det Stockholm. Kongen var følgelig mye mer i Stockholm enn i Oslo. Ellers har også slottet vært utsatt for noe som vi kan kalle en «eksperiment-periode» fra 1920, da bygningene ble malt i ROSA (!) farge. Ifm hovedrestaureringen i 2005-2009 fikk slottet tilbake sin lyse og lette kremgule farge. Som sagt – vi tok på oss «slotts-tøflene» og gikk inn i vestibylen som var første stopp ifm omvisningen.

Vestibylen var inspirert av et kirkerom, men var meget kort i lengderetningen. Til gjengjeld var rommet svært bredt, og hadde motstående «kirkebenker» med en mengde treutskjæringer både på benkene og på øvrig treverk i tak og på vegger.

Forseggjorte detaljer på treverk overalt.

På deler av veggpartiene var det en meget spesiell og pen blåfarget plysj – ikke Kongeblå, men såkalt Maisener-blå – en sjelden og tilsvarende dyr blåfarge på den tiden. Det var videre levende lys i hopetall i lysekronene oppunder taket. Jo det lignet litt på noe kirkeaktig. Guiden forteller oss at dette var med hensikt – Det var meningen at besøkende som hadde fått audiens skulle fylles med andakt og respekt når man trådte innenfor slottets fire vegger.

Neste rom vi kommer til er Salongen med stor S: Dette er et av de største rommene i slottet, og stedet for mottagelser. Her er det norske og svenske våpenskjold i taket, symbolsk malt like store for å tilkjennegi at man snakket om likeverdige parter. Pene og utførlige ornamenter og detaljer preger salen, samt en rekke bilder og portretter. Videre er det små søyleplasserte statuer av kjente nordmenn plassert i en forhøyet pidestall-høyde (Olav Trygvason er blant dem). Et meget fornemt urverk og andre detaljer er også med å prege rommet.

Etter å ha gått litt rundt her registrerte vi etter hvert et påfallende fravær av varmeovner / peiser mv. Og ganske riktig – de hadde ikke oppvarming her (!) Det er nesten litt rart å tenke på at dette bygget – som har stått siden 1852 og som gjennom litt over 150 har stått uten

oppvarming (!!!) – har holdt seg så vidt godt som det har. Ikke minst når man tenker på mye av den uvurderlige kunst som pryder veggene her. Nesten et under at maleriene har holdt seg så godt som de har. Det kan vel bare tyde på en ting – man kunne lage kvalitetsprodukter også innen maling i gamle dager også. Det samme gjelder møblene – de er originale alle sammen. Når vi er inne på selve bygget her, så ble det lagt ned mye prestisje ifm oppføringen. Det var om å gjøre at Norge framstod som en moderne nasjon som også hadde kunnskap og kompetanse på det å kunne føre opp kvalitetsbygg. Egentlig var man meget dyktige ifm byggingen av Oscarshall. Alt det siste innen bygg-teknologi ble benyttet på alle områder. Det er bl.a brukt Portland-sement, men det man ikke visste den gangen var at denne typen betong trakk til seg fuktighet, noe som førte til sopp og råte spesielt ifm utsatte steder.

Vel – tilbake til rundturen vår. Guiden tok oss så opp 35 trinn til 2 etg som er kongens etasje. Rundt om på veggene er det malt en bildehistorie om Fridtjof «den frøkne» (den modige) som måtte vente svært lenge på å få sin utkårede. Fortellingen har en klar parallell til Oscar 1 og Josefine, fordi Josefine var katolikk – noe som ikke ble tatt nådig opp den gangen, og som medførte år med ventetid for paret. Men ettersom Josefine var

så til de grader velstående at hun betalte for hele Oscarshall (70.000 speciedaler etter et opprinnelig budsjett på 16.000 speciedaler), og bl.a ga betydelig bidrag til andre nygotiske bygg på den tiden (bl.a St Olavs Domkirke på Hammersborg i Oslo ifm at hun etablerte den katolske kirke i Norge) – ja så forstummet mye av kritikken likevel. Rart hvordan litt raus gavmildhet kan myke opp de mest krasse kritikere – det fungerte tydeligvis på 1800-tallet også. Svært forseggjorte stoler står i kongens 2 etg, og alt av møbler her er som nevnt originalt – dog vedlikeholdt ifm en restaureringsrunde i 1920, og ifm hovedrestaureringen 2005-2009. Den grønnfargen som i dag preger stolene var i sin tid – for over 150 år siden – helt lilla. Tidens tann har satt sitt preg på alt her, men mht møblene så har man pga deres store detaljrikdom i stoffmønstrene latt stoffet få være i fred. Fargene er derfor noe dratt og blasse. Inne på kongens soveværelse noterer vi oss en rømningsdør. Den skal være av ny dato etter det vi fikk vite, pga lovpålagte krav ifm brannsikkerhet. Når det gjelder kongens seng, er den bygget som en militær offisers-seng i felt på den tiden, med hengende duker, spyd i kryss, drapert med hærsymbolikk og med en klar aura av militærvesen over seg. Forsåvidt litt rart siden Oscar 1 ikke direkte var noen krigs, men militærmakt og forsvar var veldig viktig på den

tiden. Man antar derfor at det var både naturlig og viktig for kongen å vise tydelig forståelse og støtte til nødvendigheten av et sterkt forsvar. Bildene på veggen viser Oscar 1 og Josefine samt deres 5 barn. Flere av barna døde av tuberkulose.

Så er det tid for 3. etg og dronningens etasje. Vi går opp 14 trinn, passerer en avsats på ca en meter før vi så går opp 14 trinn til, og så er vi der. Like prydfullt og gjennomført her oppe, men noe enklere i det innerste rommet. Pga stadige overskridelser i budsjettene, ble det til slutt satt sluttstrek når de ovenfornevnte 70.000 speciedaler var brukt. Taket i dronningens innerste rom er derfor av enklere utforming, men er likevel meget pent. Her oppefra har man for øvrig meget flott utsikt innover mot byen (Oslo), og utsikten var alt vi fikk lov til å ta bilde av.

Flott utsikt fra 3. etasje over fugledammen, parken og innover fjorden mot Oslo sentrum.

Vi fikk som nevnt ikke lov til å ta bilder av noe inne, og kan derfor ikke vise noen bilder derfra. Det finnes enkelte små bilder på internett (bl.a på www.kongehuset.no) for de som måtte være interessert. For øvrig kan det nevnes at slottet har vært i statlig eie siden det ble gitt av Kong Karl IV til den norske staten i 1863, og har etter dette stått til disposisjon for det norske kongehuset.

Vi gikk deretter ned til 1 etg igjen, og over plassen til søndre slottsdel der bespisningen foregikk. Mange kunstnere som ikke var fullt så kjent på 1800 tallet, men som ble brukt den gangen fordi man så deres talent, (blant dem Tidemann og Gude) har malt malerier over hele rommet øverste veggskive. Det er høytidelig og flott her inne, med et svært enkelt mellomkjøkken i underetasjen. Hovedkjøkkenet med fyrkjeler, damp, røyk og os med videre ligger 100 meter bortenfor slottet, for å ikke forstyrre for stedets atmosfære og majestetiske framtoning. Omvisningen var nå på det nærmeste slutt, og det var tid for å spankulere litt i parken og føle på stemningen i finværet.

Før guiden slipper oss helt, får vi vite at man på 1800 tallet virkelig var forut for sin tid – og 150 år tidligere ute enn Høybråten mht beskyttelse mot røyk og røykere. Nede i parken ca 80-100 meter fra slottet ligger det er eget røykebygg – dette var for å

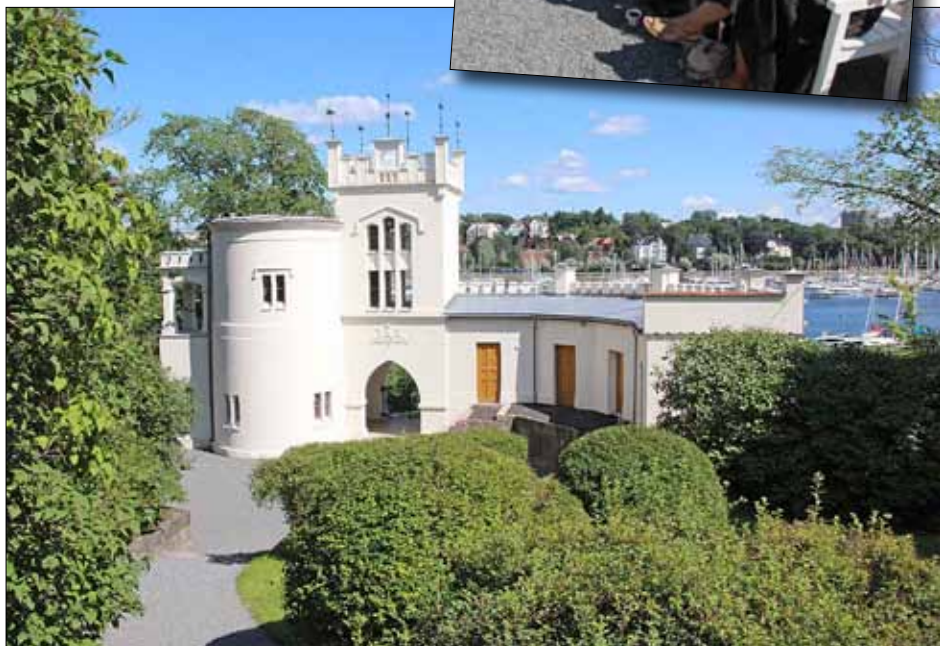
hensynta miljøet inne på slottet både for folk, møbler, gardiner og stoffer for øvrig fikk vi vite.

Etter en kort tur i parken ned til fontenen og røykebygget tok vi også en titt på portnerboligen nede ved vannet, der vakter, vaktmestere, og vedlikeholdspersonell holdt til i gamle dager (det er gipsverksted der idag) – før vi så avslutningsvis tok en liten kaffekopp og AOFs standard-matpakke med to skiver oppe «på øvre» rundt det romslige fuglebassenget.

En kaffekopp med AOF sin standard-matpakke smaker godt etter en drøy time på beina.

Vi takker Camilla M for en minnerik omvisning. I kombinasjon med varmt vær og sol fra blå og skyfri himmel ble dette en flott tur.

Jan Petter

Portnerboligen nede ved sjøen er i dag et gipsverksted.

Merkesaker

Au Jan Petter Huseby, formann AOF

Enda et nytt merke uten at Artilleriet i det hele tatt har vært forespurt ifm at vi de to siste ti-årene har opplevd en merkeflom uten sidestykke samtidig som gamle tradisjonsrike merker har havnet i bakgrunnen, sendte AOF tidlig våren 2011 fram et skriv til GIH ifm at Artilleriets merke fra 1936 ved en inkurie ikke hadde kommet med på Forsvarets merkeoversikt. Bakgrunnen for skrevet var at GIH ifm Barbara-feiringen 04.12.2010 hadde lovet foreningen et møte ifm saken, fordi det ble ansett som en viktig sak som GIH uttalte han hadde stor forståelse for.

Foreningen samlet deretter sammen gamle dokumenter og fikk god støtte til dette av Ob Gamst ifm at foreningen selv ikke hadde alle aktuelle kopier av tidligere skriv. Da alt materiale var samlet framsendte så AOF et skriv med et omfattende antall vedlegg til GIH, slik at alle relevante saksopplysninger skulle bli med. AOF ba i skrevet om det lovede møtet for å drøfte Artillerimerkets bevaring og bruk. Parallelt med dette ble det klart at Artillerimerket fra 1936 fortsatt «levde i beste velgående» – det var formelt sett ikke satt ut av kraft – men var tydeligvis bare ved en inkurie falt ut av merkeoversikten. Ettersom det så gikk flere måneder og det ikke kom noe svar, henvendte AOF seg til GIH for å få vite om skrevet var mottatt eller ikke. Det kom da en kort mail tilbake om at saken var under arbeid og at saksbehandler allerede var tatt ut. AOF antok derfor at saken var ivarettatt, men ble deretter noen dager senere gjort klar over at artilleristene i Rena leir nå medio juni har fått enda et nytt merke i posten - helt uten forvarsel og uten at Artilleriinspektøren på forhånd var forespurt i det hele

tatt denne gangen heller (!!!). AOF kontaktet GIHs nye saksbehandler for litt siden men har ikke fått noen tilbakemelding ennå. Foreningen vil ifm denne nye oppdagelsen ta ny kontakt med saksbehandleren for å få til det møtet på saken som GIH lovet oss.

Det er trolig noen misforståelser ute og går her, men siden Artilleriet (og for alt vi vet muligens også andre våpen) har vært holdt utenfor alt med merker siden begynnelsen av 1990-tallet (dokumentasjon på at det forholder seg slik fulgte brevet til GIH), så vil det ikke være unaturlig om man snart finner tilbake til vanlig skikk og bruk ifm saker som dette. Ønsker man å innføre noe nytt – ja, så bør man i det minste kontakte de som berøres av saken. AOF har videre registrert at man i den samme perioden på rundt 20 år også har gått utenom alle regler som FSJ har fastsatt på området. Ikke bare er Forsvarsmuseet som fagmyndighet gått utenom, man har sogar også trukket HM Kongen inn for å godkjenne merker – stikk i strid med alle regler på området (!!!). Om man hadde endret bestemmelsene rundt dette hadde selvsagt saken vært en annen, men å la et så viktig fagfelt som merker og faner helt bli overlatt til enkeltpersoner uten at involverte tas med på råd - og uten at regler og bestemmelser følges - kan man vel ikke vente annet enn innsigelser i ettertid fra berørte parter.

AOF ønsker på ingen måte å verken blande seg inn i Hærens indre anliggender eller legge seg opp i måten man velger å gjøre ting på. Foreningen har likevel en klar oppfatning av at dette er en sak som ikke er god for noen. AOF mener derfor at vi som interesseforening - med aktiviteter, foredrag og utflukter som støtter oppom Forsvaret som best vi kan – har en plikt til å si ifra om at disse sakene bør inn på et annet spor. I alle andre saker både i samfunnet ellers og i Forsvaret blir involverte forespurt på forhånd gjennom høringsrunder/ annen informasjonsvirksomhet eller saker framlagt for aktuelle organisasjoner når viktige forhold skal tas stilling til. Som for alle andre områder i Forsvaret handler også denne saken om tillit – tillit til at alle saker blir ivarettatt på en forsvarlig måte som vi alle kan stille oss bak. Når en uheldig praksis ukritisk får utvikle seg over så lang tid som 20 år uten at noen i Forsvarets ledelse tar tak, mener som sagt AOF fortsatt at dette er sak som ikke er god for noen. AOF håper at vi nå kan legge 20års uheldig praksis bak oss (praksis der deler av den ikke engang egner seg på trykk og følgelig ikke kunne tas med i skrivet til GIH), og at vi sammen kan jobbe framover på en konstruktiv måte. AOF vil gjøre alt for å bidra til at vi får til et godt samarbeide her framover, og forventer at ovennevnte uheldige praksis nå tas tak i.

Hjerkinn prosjektet

Av Jan Petter Huseby, formann AOF

Hjerkinn prosjektet – Norges største naturvern- og tilbakeføringsprosjekt noensinne!

Vi husker vel alle hvordan virksomheten på Hjerkinn i en årrekke var konsentrert rundt militær utdanning gjennom alt fra befallsskoleøvelser, krigsskoleøvelser og repøvelser, til skarpskyting, vinterkurs og spesialkurs for Hæren, samt flybombing for Luftforsvaret osv osv. På slutten av 90-tallet gikk virksomheten noe ned ifm at etterdønningene etter murens fall etter hvert gjorde seg gjeldende også i praktisk politikk. Og på begynnelsen av 2000-tallet ble virksomheten redusert ytterligere ifm at behovet for Hjerkinn som skytefelt ble stadig mindre etter at skytefeltet ifm Rena leir i praksis hadde tatt over alle aktuelle oppgaver.

Hva mener vi egentlig når vi snakker om Hjerkinn. Det lille stedet har fortsatt sitt eget postnummer (2661) og jernbanestasjonen bærer samme navn. Egentlig betegner stedsnavnet på plassen i denne sammenheng bare et mindre sted. Men for alle som har deltatt i militære aktiviteter av

ulike slag her oppe, er Hjerkinn noe langt mer enn det store bygget «Hjerkinnhus» og tilstøtende mindre bygninger med forlegning, spisesal, kinosal o.a. nede ved veien rundt 300 m fra E6 – det var til og med en knøttliten ett-roms sommer-åpen landhandel her for mange år siden. Står man i området litt innenfor Rolstadsetra inne i skytefeltet, er Hjerkinn etter manges oppfatning alt som befinner seg innenfor «moskusradiusen», dvs ca avstanden derfra og til Snøhetta i alle retninger. Hjerkinnområdet omfatter således hovedsakelig områder på vestsiden av E6, dvs slettelandskap og daler, fjellområder med rester av trigpunkter, setrer, fjell-forlegningen Snøheim og selveste Snøhetta som er den klart grommeste toppen å bestige her oppe. Men Hjerkinn er også noe på østsiden av E6. I det utvidede Hjerkinn-begrepet hører også institusjonen Fjellstua med, det samme gjør Hageseter camping og Eysteinkirka med sitt karakteristiske uttrykk

Eystein-kirka og Fjellstua på Hjerkinn.

der mang en soldatgudstjeneste er avholdt. Siste skudd på stammen er en ny campingplass: Furuhaugli Turisthytter litt retning Dombås.

Framfor alt er hele Hjerkinn-området en naturperle, en slags Dovrefjellets kronjuvel, med svært rikholdig og til dels sjelden flora og fauna. Enkelte blomsterarter finnes her oppe som man bare finner ytterst få andre steder i Europa, og enkelte medlemmer av AOF har tidligere samlet mye dokumentasjon rundt dette, bl.a oblt Bjørn Gunnar Ganger. Det er også et utbredt fugleliv her. Det som kanskje er aller mest kjent er at moskus holder til i området.

Bestanden har tatt seg betraktelig opp de siste årene, og det var mange dyr å se her nå. Det er også noe villrein her deler av året. Stedet hadde i tillegg gruvedrift tidligere, men den ble avviklet for litt over 15 år siden (Tverrfjell gruver drev virksomhet her ca en kilometer fra Hjerkinnhus i perioden 1968-1994).

Ifm at Forsvarets bruk av området Hjerkinn avtok, kom det raskt på dagsordenen et «hva nå?» Området har jo alltid vært en naturperle uansett årstid, og det var et sterkt ønske fra mange hold om å få tilbakeført området til «slik det var» igjen. Etter en del forutgående under/

Moskusen på Hjerkinn.

undersøkelser og høringer, ble det klart at politikerne også gikk for tilbakeførings-løsningen. Prosjekt Hjerkinn ble opprettet for å tilbakeføre skytefeltet til sivile formål, og prosjektet inneholdt tre underprosjekter...: Delprosjekt Plan, Miljø og Sivile avtaler ble startet i 2006. Delprosjekt Eksplosivrydding ble startet samme år, og delprosjekt Eiendom, Bygg og Anlegg (EBA) ble startet i 2008. Hele prosjektet ligger innunder Forsvarsbygg som nå har sitt administrasjonsbygg i de opprinnelige bygningene oppe ved der bensinpumpa lå tidligere (rundt 200m fra bomvakta).

For å bibringe medlemmer og artillerivenner noe info om alt som

foregår på Dovrefjell for tiden, tok styret i AOF turen oppover fredag 12.08.2011 og ble tatt vel imot av Oblt Ole Petter Gundersen. Forsvarsbygg har en sivil sjef her oppe ifm Hjerkinn prosjektet. Oblt Gundersen er sjef for alt som foregår inne i skytefeltet (delprosjekt eksplosivrydding). Akkurat denne dagen var det vindstille og sol på blå og helt skyfri himmel. Så pent vær er litt sjelden her. Og det er intet mindre enn imponerende det som nå er i gang på Hjerkinn. Ikke bare skal hele skytefeltet tilbakeføres til sivile formål – det skal også tilbakeføres slik at alt av tidligere «inngrep» fordelt på 185 kvadratkilometer får et naturlig utseende som resten av den omkringliggende natur, og nesten fritt for

veier. Det vil si – for tiden er det besluttet at alle veier (totalt 90 km tilsammen) unntatt veien inn til nye Snøheim skal bort. Rent praktisk må man nesten ha vei ifm varetransport inn til nye Snøheim som nå er overtatt av Den Norske Turistforening, og som etter planen skal åpne neste år (2012). Åpningen var opprinnelig planlagt i år (2011), men pga noe forsinkelser tar det altså et år til. Hvis man får beholde veien må man trolig ha tillatelse for å kjøre helt inn. De fleste tilreisende må nok påregne å gå fra en parkeringsplass et stykke unna får vi vite. Men at det blir vei er det nok liten tvil om – det vil være alvorlige sikkerhetaspekter rundt det å slippe turister til fots inn i områder med økende mengder moskus. Avstanden fra E6 til Snøheim langs gamleveien er ca 14 kilometer. At man får kjøre inn ca 13 eller 13,5 km må nok tillates for å redusere uheldige episoder mellom mennesker og moskus. En moskus løper dobbelt så fort som et menneske. Man kan således som fot-turist oppleve å måtte gå timesvis med omveier for å komme rundt alle moskus-flokker på betryggende avstand. Det vurderes som sannsynlig at et ev fravær av vei i første omgang vil kunne gi massive krav fra sivile myndigheter i ettertid om å få anlagt vei inn til området DNT-hytta likevel.

Hvordan gjør man så slike tilbakeføringsjobber i naturen der veier,

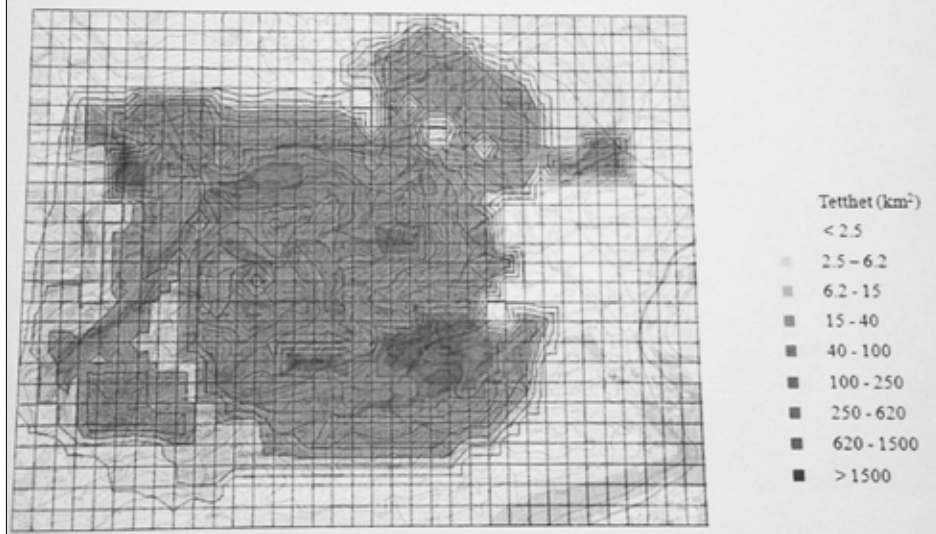
bunkere og nedslagsområder ligger tett i tett? Jo, først gjennom søker man området grundig flere ganger, og deretter setter man inn grave-maskiner og volvo-dumpere for å flytte, rense, re-legge masse mv. Men hold dere fast: Maskinene er bokstavelig talt roboter som opererer helt alene (!!!) Elektronikk, styrings-systemer og forhånds-programmerte «jobber» er koblet sammen med «kunstig intelligens» og kameraer, og gjør at det ikke trengs maskinførere i det hele tatt. Hvor mange cm grabben skal ta i hver jafs kan stilles til ønsket antall cm. Åkerman-grave-maskinen skjønner også av seg selv hvordan den skal fylle lasteplanet på dumperen og i tillegg komprimere massen til slutt før dumperen får melding om å kjøre dit lasten skal tippe. En helt ubegripelig sak for de fleste av oss, men ikke desto mindre svært imponerende. Kun én operatør følger maskinene via TV-skjerm noen kilometer unna for å se til at alt går som det skal. Vedkommende kan også «gripe inn» og endre maskinenes arbeidsoppdrag, stanse arbeidet osv. Oblt Gundersen kan fortelle at det har vært stor internasjonal interesse rundt dette pga at tilbakeføringsarbeidet til «vanlig natur-overflate» nå gjennomføres av helt ubemannede maskiner – en svært mye rimeligere måte å gjøre det på enn å leie inn maskinførere til denne enorme jobben - Fase 1 er ferdig i 2012.

Hele prosjektet er planlagt ferdig 1. januar 2020. En annen gunstig sak i så henseende er at maskinene ikke blir trøtte og gjør menneskelige feil. Vi fikk senere ifm informasjonsrunden en helikopter-tur rundt i skytefeltet, og påtraff da de nevnte ubemannede enheter: En volvodumper uten noen i hytta (!) var på vei tilbake til tømme-plass for jord og masse som skulle flyttes. Utrolig. Og like utrolig at den møtte andre kjøretøyer og verken krasjet eller kjørte i grøfta. Og det er ikke bare flytting av masse og utpreparering av terreng som foregår. Nei – også rensing av jord og masse står på dagseddelen (listen over gjøremål). Ingenting synes å være uteglemt i det meget omfattende programmet som gjennomføres. Veiene fjernes først når eksplosivryddingen ikke lenger har behov for dem ifm transport/fjerning av restavfall etter spregning mv. Dagen før vi kom opp ble det forøvrig bl.a sprenget en fly-bombe, og det kan høres lang vei for å si det forsiktig.

Det er svært omfattende ryddearbeider som skal gjøres i skytefeltet: Bl.a skal hele den såkalte HFK-sletta - der det tidligere ble forsket på virkning, spredningsmønster, sannsynligheter for gitt grad av utslått mål med gitt ammunisjonsinnsats osv – også tilbakeføres til moder jord. Det ble innledningsvis krevet at rydding av blindgjengere og eksplosiver skulle gjennomføres mer enn grundig

– hele ni (9) ganger, ved at man skulle gå manngard øst-vest, nord-syd samt diagonalt flere ganger i et bestemt mønster. Når man så fant ut at eksplosivrydding kun kan gjennomføres når det ikke er frost i bakken (ca uke 24 til uke 38/39) ble det klart at antall bindgjenger-manngarder som da måtte gjennomføres ville tilsi et tidsforbruk på flere tiår etter 2020. Forsvaret har derfor i samarbeid med FFI kommet fram til at man får ivarettatt sikkerheten i feltet ved å hele tiden basere videre leting på de steder der funn allerede er gjort. På denne måten får man faktisk flere enn ni (9) gangers leting i områder med høy blindgjenger- og eksplosiv-rate. Og tilsvarende mindre antall gjennomletninger på mer perifere områder. Og det høres jo rimelig ut at man ikke bruker altfor mye ressurser på å lete i områder av feltet der det aldri er skutt. Artilleriet og andre våpen har jo i alle år levert inn blanketter og rapporter ifm beskytte mål mv, og man har derfor en klar oppfatning av hvor det ev kan ligge igjen rester som må ryddes/spreges. I tillegg går personellet i manngard-gruppene på Hjerkin i dag med GPS-sendere på seg. Dataene blir hver kveld lastet over i en pc som så kan prosessere ut kart over forekomster og viktige leterområder (se bilde side 18).

Fordeling av blindgjengere

Blindgjengerkart.

For øvrig er sikkerhet det forhold som har høyest prioritet ifm alle de arbeider som gjennomføres på Hjerkin. Sikkerhet er lagt inn som moment overalt, faktisk så grundig at sikkerhetstiltak er beskrevet for absolutt alle prosesser i minste detalj: Ifm alle faser av transport av personell og matriell ut i feltet, ifm alle faser av blindgjenger- og eksplosiv-leting, og ifm alle faser av tilbaketransport av personell og matriell, bare for å nevne noe. Herunder inngår bl.a også krav om legetilgang ila gitt antall minutter, sivile ambulanser tilgjengelig, militære ambulanser tilgjengelig, helikopter tilgjengelig osv. Sikkerhet for personellet har mao ekstrem-

fokus, men er innarbeidet og gjennomført på en slik måte at det føles helt naturlig, avslappet og betryggende. Selv trente bombe-hunder trenes en ekstra periode her oppe før de blir sertifisert som «skarpe» hunder tilpasset området. Det er nemlig slik at hundene som f.eks et par år har snust opp panservernraketter må «omskoleres» for å lukte seg fram til bomblets-ammunisjon mv. For øvrig brukes det til sammen 56 kjøretøyer og maskiner ifm rydde- og tilbakeførings arbeidene, inkludert de alene-arbeidende «robot-kjøretøyene» som nevnt ovenfor. Alle disse kjøretøyene vedlikeholdes kontinuerlig når de ikke er i bruk, slik at

Hundefører Jo Lund med hunden Asti.

mannskapene alltid har operativt utstyr. Ellers gjør såkalt oppfrost-problematikk seg stadig gjeldende og må tas hensyn til. Tælen dytter langsomt ilet noen år blindgjengere opp fra litt nede i grunnen opp til

overflaten der de så kan være veldig farlig for både dyr og personell å tråkke på. Oblt Gundersen og tilknyttede ressurspersoner har derfor fått laget nye og mer grundige/sikrere retningslinjer for eksplosivrydding. For øvrig gis det fortløpende ut kart med ferdselsrestriksjoner for å ivareta sikkerheten også på dette området. Det er nemlig fritt fram for sivile og turister å kjøre inn i feltet når rydding av blindgjengere og eksplosiver ikke foregår, og da må man være sikker på at både informasjon til besøkende/fot-turister og dokumentasjon rundt ferdselsrestriksjoner er godt nok ivaretatt.

Magne Mikkelsen og Ulf Omar ved hytta på Tverrfjell.

M-7 Starter fremdeles

Av Major Schjølberg

Den utstilte M-7 i Rena leir har ikke vært startet siden 50 års gjenforeningen av Oberst Gamsts batteri anno 1957/58. Erik Østlie, tidligere vognfører M-7, ble kontaktet og 23. august møtte han på Rena for igjen å starte M-7'en. Med korrekt utstyr fra verkstedet og en fenrik til støtte gjorde han nødvendige kontroller og forberedelser før oppstart. Ingen av de fremmøtte var i tvil om at dette ville lykkes. Og ganske riktig, etter noen smell og mye røyk, startet den. Den kunne nok trenge litt

finjustering, noe Østlie uttrykte bekymring for. Vi kan berolige Østlie og leserne med at det foreligger planer for høyere linjes vedlikehold på vogna. Det innhentes for tiden tilbud på sandblåsing og maling av skytset. Det er også planer om å få bygd tak over den slik at den blir mer beskyttet mot vær og vind. Når disse tingene er på plass har Østlie sagt seg villig til å justere motoren. Vi vil holde dere lesere oppdatert om fremdriften på disse sakene.

Når man er FAC-JTAC, hva er veien videre?

Av Major Andreas M. Olssen

Del Tre i serien av artikler om flystøtte.

Når man har nådd status som Certified and Qualified (C&Q) FAC-JTAC så kan man selvstendig lede fly. Normalt så vil man i denne delen av karrieren som FAC-JTAC tjenestegjøre som FAC-JTAC på lagsnivå i Artilleribataljon, i OP-tropp i Kanonbatteri eller på patrulje i Lokaliseringsbatteriet. Her vil man jobbe FAC-JTAC de kommende to til fem årene. Dette vil normalt innebære minst en deployering utenlands (per i dag Afghanistan).

Jobben som FAC-JTAC kan fortone seg ganske forskjellig ut fra hvilken avdeling man tjenestegjør i. Hvordan FAC-JTACen blir brukt varierer stort beroende på hvilken avdeling hun/han støtter. Dette gjør at FAC-JTAC-ene bruker relativt mye tid på å spesialisere sin rolle etter at de er initielt C&Q. Mest krevende og utfordrende vil mange mene er rollen som Samvirke FAC-JTAC innenfor rammen av en manøverbataljon. I rammen av manøverbataljonen kreves det svært

mye av FAC-JTAC'en for sikker og effektiv utnyttelse av flyressurser. Det er et enormt kontrollspenn for en Samvike FAC-JTAC i en manøverbataljon. Veldig mange enheter i bevegelse som FAC-JTAC'en ikke skal utsette for unødig fare, men samtidig bruke «storslegga» på de rette stedene mot de riktige målene for å skape forutsetning for avdelingens oppdragsløsning. Dette vil være «...in close proximity of own forces...» og krever definitivt «...detailed integration with own ground forces manoeuvre...»

Etter at man har jobbet ved avdeling som FAC-JTAC i noen år, samt gjennomført en eller flere deployeringer utenlands, vil man få en mer senior rolle. De som er egnet, samt ønsker å bli det, får muligheten til å gå SUPFAC (Supervisor FAC) kurs. En SUPFAC er en erfaren FAC, med rett utdannelse som har i oppgave å følge opp og veilede FAC-JTAC Trainees frem mot C&Q test. Etter gjennomført utdanning som SUPFAC kan man søke på Avdelings SUPFAC stillinger (fagansvarling for FAC

fagtjenesten og oppfølging av FAC-JTACs i en avdeling (ifft currency etc) eller som instruktør ved Flystøtteseksjon ved Artilleriskolen (tidl. SSFA).

Som instruktør ved Flystøtteseksjon vil man være med å arrangere og undervise på Seleksjonskurs FAC-JTAC og Grunnkurs FAC-JTAC. Videre aktiviteter man da kommer til å bli delaktig i er bl.a. instruktørutveksling med utenlandske «schoolhouses», være med på materiellprosjekter, faglig utvikling nasjonalt og internasjonalt samt samtrening med partnere i rammen av NATO eller JTAC MoA.

Den største utfordringen flystøttemiljøet i de regulære styrkene har pr i dag er rekruttering av mange nok

kvalifiserte kandidater til å bli FAC-JTAC. Største utfordringen for dem som «ryker ut» av seleksjonskurset er paradoksalt nok militær-engelske språkferdigheter.

Per i dag er det en del vakanser ifft FAC-JTAC stillinger i Artilleribataljonen, hovedsakelig pga for lite rekruttering samt stor «turnover» i miljøet. Men takket være ildsjeler innenfor miljøet holdes «skuta» flytende i overskuelig framtid. Det eneste som virker sikkert er at flystøtte fagfeltet lever i beste velgående, og «raser av gårde» inn i framtiden. Her er vi med, og her må vi forsøke etter beste evne å fortsette å være med.

Artilleriets

offisersforening

Etablert 1896

Tilstede:

OB (R) Arne Hagtvedt (HSTs representant)
 OB (R) Jan Eide (Forsvarets koordinator for merker og finer)
 OB (R) Thorbein Gamst (Utlagsleder AOF)
 Maj (R) Jan Petter Husebye (Formann AOF)

Tid/Sted: 16.08.2011 kl 1100-1230 i Gamle Krigsskolens lokaler (T10) i Oslo

Kopi: Artilleriinspektøren

REFERAT FRA MØTE OM BEVARING OG BRUK AV ARTILLERIMERKET AV 1936

Bakgrunn

1. AOF har tidligere ved tre anledninger framsendt henvendelser til GIH ifm bevaring og bruk av Artillerimerket av 1936, hhv to i 2003 (ubesvart fra GIH) og nå senest våren 2011 ifm lovnad fra GIH av 04.12.2010 om et møte på saken. AOF ønsker en skriftlig bekreftelse ifm merkets bevaring og bruk. Dette var bakgrunn for dagens møte.

Drøftinger

2. Ikke bare Hæren men hele Forsvaret har siden 90-tallet i flere omganger parallelt med omorganiseringer mv fått svært mange nye merker (over 130 merker til sammen). Dette i tillegg til tidligere våpen- og avdelingsmerker har skapt et behov for å samordne og strukturere merke-floppen, slik at en mer enhetlig merkebruk etter hvert kan komme på plass.
3. Parallelt med at man de siste årene har sett på merkebruken, har Forsvaret også vedtatt en ytre profil som skal brukes i alle offisielle sammenhenger. Dette for å ta nødvendige tilpasningsgrep i en situasjon der Forsvaret etter flere års kraftig omstilling har blitt såvidt lite volummessig, at behovet for å få et helhetlig opplevd inntrykk av Forsvaret utad har større betydning nå enn tidligere.
4. Mht Artilleriets merke fra 1936, er dette merket godkjent to ganger, hhv i 1936 av kommanderende General, og av GIH i 1982. Merket har aldri vært besluttet fjernet eller tatt ut. Merket er således formelt sett fortsatt gjeldende og godkjent for bruk. Samtidig har ovenfornevnte problematikk rundt merkeflopp, en kraftig omstilling av Forsvaret samt økt behov for enhetlig opplevd inntrykk av Forsvaret utenfra – gjort tiltak rundt profil-strukturering nødvendig på en slik måte at kun et fåtall av alle gjeldende merker har fått plass i Forsvarets merkeoversikt. Profil-struktureringen har gitt Forsvarets merke-policy føringer, og disse retningslinjene medfører at Artillerimerket av 1936 – sammen med svært mange andre merker – iht dagens samlede vedtatte profil-regelverk i Forsvaret – fritt kan brukes med følgende unntak:

- a Artillerimerket av 1936 kan ikke brukes i Forsvaret på uniformer
- b Artillerimerket av 1936 kan ikke brukes i Forsvaret ifm utvendig besmykning av bygningsmasse
- c Artillerimerket av 1936 kan ikke brukes i Forsvaret ifm brevhode på offisielle skriv.
- d Artillerimerket av 1936 kan ikke brukes i Forsvaret ifm crester/skjold utdelt i offisielle sammenhenger

JP.

5. Artillerimerket av 1936 kan imidlertid selvsagt brukes fritt av f.eks Artilleriets officersforening (AOF) og andre. Merket kan også brukes i Forsvaret ifm f.eks powerpoint-presentasjoner, innendørs besmykning og ifm artillerirekvisita (slipsnåler, mansjettknapper mv) og annet.
6. Mht om merket kan tas inn igjen på Forsvarets merkeoversikt, vil det ikke kunne la seg gjøre med mindre en rekke andre også fortsatt gjeldende merker da på samme måte kommer med på oversikten. Dette er pr idag ingen aktuell politikk for HST å gi sin tilslutning til. Om det ev kan eller skal lages en egen oversikt for alle gjeldende merker utover de som er besluttet iht Forsvarets vedtatte profil-policy, er det ikke tatt stilling til. Saken er for øyeblikket ikke veldig aktuell.

Sammenheng

7. a AOF har forståelse for at merket ikke kan brukes på uniformer (pkt 4a) ref profil-beslutninger i Forsvaret. AOF har mindre forståelse for begrensninger mht pkt 4bcd, men kan som interesseforening som støtter oppunder Forsvaret formelt sett ikke legge seg bort i dette. Disse tre forhold må i tilfelle Artilleriinspektøren ta opp eller mene noe om. AOF er fornøyd med at merket fortsatt er gjeldende og kan brukes, og ber om en skriftlig bekreftelse på dette.

b HSTs representant og Forsvarets koordinator for merker og faner er enige i at merket formelt sett både er gjeldende og kan brukes. Vedtatte profil-beslutninger i Forsvaret tilsier likevel at merket må brukes innenfor gjeldende regelverk – dvs med begrensninger iht pkt 4abcd ovenfor. HSTs representant er innstilt på å framlegge saken for GIH med nevnte begrensninger, og AOF vil da kunne få sin ønskede skriftlige bekreftelse. HSTs representant understreker at sannsynligheten for at merket fra 1936 skal kunne komme inn på Forsvarets merkeoversikt er meget liten.

Videre framdrift

8. HSTs representant vil framlegge saken for GIH, og vil da kunne foreslå et svar på AOFs skriftlige henvendelse i saken fra våren 2011 i tråd med pkt 4 ovenfor – dvs at merket fortsatt er gjeldende og kan brukes, men med visse begrensninger.
9. AOF avventer snarlig svar fra GIH mht pkt 7.

Oslo 01.09.2011

Jan Petter Husebye
Formann AOF
Referent

Christianssand Artillerie Compagnie

Av Jørn Kildedal, Stuckhauptmann og Compagniesjef

Christianssand Artillerie Compagnie ble opprinnelig opprettet i 1685 med Christiansholm Festning som standplass.

Den 4. desember 1993 kl. 24.00, på artilleristenes skytshelgen St. Barbaras dag, ble Compagniet gjenopprettet av artillerister og våpenfrender i Distriktskommando Sør- og Vestlandets teig.

Dette ble gjort for å ivareta de tradisjoner som var etablert og for å ivareta forsvarsviljen og forsvarshistorien i Kristiansand by. Vårt første oppdrag var å hilse OL stafetten velkommen den samme dag som Compagniet ble gjenopprettet.

Compagniet er bygd opp som en avdeling artillerister fra den store nordiske krig i tidsperioden 1700 - 1720. Uniformene med tilbehør er kopier av 1711 reglementet og blir brukt både til hverdag og fest.

Vintersolverv: Fra venstre Marius Kildedal, Jørn Kildedal (Compagniesjef), Jan Auby Hagen (NK) og Thor Egil Juell (intendant).

Compagniets oppsetting er som følger:

Compagniesjef med stuckhauptmanns (kaptein) grad. Nestkommanderende (NK) med stuckløytnants grad, Intendant som er stuckjunker.

1 arkelimester, 1 batterisjef som er feueverker, 1 overkonstabel pr kanon som er kanonkommandør (KK), 3-5 konstabler pr skyts samt en trommeslager som er overkonstabel og et visst antall musketerer som er utstyrt med munnladergevær.

Kanonene våre er 3 pounds feltkanoner hvor mye er håndlaget og som er kopier etter tilsvarende kanoner fra 1709.

Max skyteavstanden var den gang 600-1000 meter, men vanlig skyteavstand og effektiv skuddvidde i strid var ca 300m.

Med i marsjkolonnen har vi hustruer og barn, brennevinsselgere og markententeriet, eller trentroppen, samt byens sjøger.

Disse elementene var viktige innslag under feltforhold da feltlivet var umenneskelig hardt.

I Compagniets tid fram til i dag, har vi deltatt i en rekke arrangement og arrangerte sjøslag, bl.a Tordenskioldsdagene i Frederikshavn, kaperspillene i Farsund, Slaget i Dynekilen anno 1716 i Stavern, Kongen kommer i Fredrikstad (gamlebyen), Nato medalje-parade i Pecs, Ungarn, 700 års jubileet til Akershus Festning, Tall Ship Races i både Stavanger og Kristiansand, mv.

7 juni 2005, fikk vi støpt en kopi av 6 pounds kanonene som står på Christiansholm festning, og det første skuddet ble avfyrt samme dato, for å markere 100 års frigjøring fra Sverige.

Vi har de siste 5 årene utført gratis guiding og oppvisning på festningen i sommerhalvåret, noe innbyggere og turister setter pris på.

90 % av medlemmene i CAC er også med i Forsvarets (HV 08) sitt Saluttbatteri på Odderøya, og de fleste har deltatt på saluttkurs på Kongsvinger festning.

Compagniet ivaretar med dette artilleriets historie og tradisjoner på Sørlandet, og vi har siden 4 des 1993, og frem til nå, arrangert feiringen av vår skytshelgen St Barbara i vår teig, medtaffel, salutt og ridderslagning, slik tradisjon tro har vært. Vi er også medlem i Kristiansand Militære Samfunn og Kristiansand Forsvarstiftelse Gimle-

moen, slik at vi sammen med andre foreninger kan drive forsvarets historie og tradisjoner videre.

Vi fortsetter vår historieformidling og nære samarbeid med Artilleriets Offisersforening, samt feiringen av St Barbara fremover, og ser frem til nye historiske oppdrag fremover.

CAC har siden 3. des 1993 feiret St. Barbara i Kristiansand, og her er det Ridderslagning og opplesing av legenden i tradisjon tro. I 2009 fikk vi vår «egen» St. Barbara til å lese opp Legendene. Det var så stille i festlokalet at man kunne høre en knappenål falle. En fin opplevelse som nå har blitt en tradisjon. Det er Janne Magelsen fra vår «søsteraudeling» ABM (Arendal Borgerlige Militaire) som selv har sydd drakt og ordnet utstyr til St. Barbara.

Krigsskolens artillerikurs 2011

Av Major Håkon Oppegård

Krigsskolens artillerikurs ble gjennomført på Setermoen 15-19 august, og 62 kadetter fra kull Poulsson fikk en innføring i artillerifaget. Kurset er en årlig foreteelse med hovedvekt på orientering om artilleriet, samvirke og skarpskyting. Kurset ble samkjørt med fagkursets avslutningsøvelse i O-Btt, så kadettene fikk et godt innblikk i artilleristenes hverdag.

Målsetting med kurset er å gi kadettene bedre kunnskap om Artilleriet som system, og hvilke kapasiteter Artilleribataljonen har og kjennskap til artilleriet som troppeart. Videre skal kadettene tilegne seg kunnskap om hvordan nytte artilleriet på en taktisk korrekt måte, få innblikk i prosedyrer for planlegging og bruk av tung ildstøtte samt kjennskap til virkning av krumbaneild.

Dette gjøres gjennom teoretisk undervisning og bruk av simulatorer, TØUT med fokus på anbefalinger og samvirke, samt praktisk skarpskyting og informasjon i batteriområdene.

Rundt 500 tilreisende besøkte Gräfsnäs i flott sommervær.

Utflukt til Gräfsnäs slott i Alingås

Av Jan Petter Huseby, formann AOF

Det er ikke hver dag man besøker et slott i Sverige, og det er heller ikke hver dag at man finner to slott like i nærheten av hverandre. Det gjør du – dvs du finner ihvertfall restene av det som var to slott – syd for Trollhättan ved Alingsås og Antensjøen. Litt sånn på landet kanskje, men flotte veier gjorde reisen vår en god del kortere i tid enn vi først var for-

beredt på. Det tok 3,5 timer med et par kafferaster i finværet, og det er pent for en tur på rundt 280 km. Sommersesongen har blitt utfluktstid for foreningen de siste årene, og selv om vi denne dagen skrev 09.07.2011 og felleseferie, var det flere AOF-medlemmer og artillerivenner som tok turen denne dagen.

Det som gjør disse to gamle slottene litt spennende er historien bak dem, for historien er nemlig mer en legende enn konkrete beretninger. For det finnes nemlig lite informasjon om plassen annet enn en mengde omtrentligheter og gamle gjenfortalte historier. Mengden og omfanget av disse nedtegningene fra samtiden gjør at man likevel får et rimelig presist bilde av hvordan det hele var – om enn i grove trekk – selv om lite synes klart om de som bodde her. Historiene er på enkeltområder noe runde i formuleringene og er derfor trolig skrevet av folk som bodde et stykke unna, men at området var velstående på et tidspunkt er det liten tvil om. To slott i nærheten av hverandre er ikke hverdagskost – heller ikke i Sverige.

Men tilbake til legenden – og vi tar bare en forkortet selskapsversjon av den her – Herren ved navn Gomer på Loholmen slott var en dag ute på sjøen Anten da han hørte såre klagerop fra en båt med svært mye mannskap ombord. Han styrte båten sin nærmere og skjønnte straks at en rustningskledde kar med et stort antall mannskap hadde bortført en kvinne som nå utstøtte høylydte klagerop. Gomer var ikke verre til kar enn at han nedkjempet mannskapet en for en, og til slutt grep den rustningskledde skurken rundt livet og kastet ham på sjøen. Den tunge rustningen ordnet resten – skurken havnet på

havsens bunn. Gomer som nå var eneste gjenlevende på «pirat-båten» med den vakre Hildegard fra Gräfsnäs, ble straks hodestups forelsket i den vakre kvinnen – og var ikke snauere enn at han førte damen tilbake til Gräfsnäs og giftet seg med henne like etterpå. Og deretter levde de lykkelig – ikke alle sine dager som i eventyrene – men kun tre (3) år. For etter tre år en dag, da Gomer var ute på en av sine jevnlige turer på sjøen igjen, blåste det opp til et forrykende uvær. Så ille var stormen at Gomer trodde hans siste time var kommet. Og ganske riktig - Midt i det verste skumsprøyt og kav steg det opp en havfrue som sa til Gomer at han nå skulle dø drukningsdøden slik han hadde tatt livet av karen med rustning tre år tidligere – den rustningskledde var nemlig kjæresten til havfruen. (Havfruen hadde tydeligvis ikke fått med seg at den rustningskledde bokstavelig talt tok turer med andre damer eller valgte kanskje å overse slike bagateller?) Gomer som var av den kvikke sorten var snar til å be om ett års utsettelse – og som sagt så gjort – et år skulle han få. Da året var gått og havfruen kallet på ham iht avtalen, kvitterte vår venn kjapt at det ikke var aktuelt å adlyde et troll! Straks begynte sjøen å stige, og den steg og steg. Da vannet sto opp i 3. etg på Loholmen slott, skjønnte Gomer at en avtale vel måtte være en avtale likevel – og bestemte seg for å la seg ofre for å berge de andre.

Han tok med sin våpendrager Hjalmer til en odde som fortsatt sto over vann, la sin hatt på en liten grønn buske og bedyret høyt og hellig at så lenge busken sto, så skulle han leve. Men havfruen snappet ham like etterpå, og siden er han ikke sett. Busken visnet hen en gang i 1842 fortelles det.

Det ligger et mystikkens slør over Gräfsnäs – Ingen vet når slottet faktisk ble bygget. Det er videre funnet et skjelett ikledd rustning her innmurt i slottskroppen, og det er også funnet menneske-knokler i et gjenmurt rom i et av tårnene – tegn som tyder på at grusomheter man har hørt om i gamle historier sikkert var sanne, og vel så det. Selve slottet var et tårnbekranset slott med vollgraver. Iht tegningene vi får se var slottet ikke helt ulikt slottet i filmen om «Den Rosa Panteren» der han gjentatte ganger forsøkte å ta seg inn uten å lykkes.

Murene er 3,5 alen tykke (dvs litt over 2 meter tykke), og er murt med en ukjent betong-blanding fra gammelt av som gjorde muren spesielt sterkt. Ifm endringsarbeider senere måtte man rett og slett sprengte ut deler av muren – det lot seg ikke gjøre å borre eller på annen måte hugge ut deler – så hard var den. Men det som i dag er igjen av slottet, er bare en slottsruin. Men mye av ruinene står fortsatt – trolig takket være den veldig sterke

muren – og gir grunnrisset av slottets fulle størrelse i to til to og en halv gjenværende etasjer. Det ene tårnet som det sto mye igjen av, er langt på vei restaurert. Og det var altså her ifm slottsplassen utenfor at vi fra foreningen skulle få oppleve årets spel, sammen med en mengde andre tilreisende i det fine sommerværet. Lange køer av skuelystne ventet tålmodig i kø for å komme inn, og etter hvert var det rundt 500 besøkende på vollene som nå fungerte som tribuner. Spillet som framførtes gikk i fire akter.

Lange køer av skuelystne strømmer på.

I første akt gikk livet sin gang på gammelmåten: En rekke svenske militær-historiske foreninger og AOF stilte med skuespillere i gamle autentiske drakter. Soldatlivet kommer alltid med i slike framstillinger – for det første fordi innslaget av soldater rundt om i gamle dager var helt naturlig, men også fordi mye rundt soldat-kulturen avstedkom lokal «industri» i mikroformat: «Alle» karvet ull, sydde, lagde skotøy,

Ull karves på gamlemåten.

lagde drakter, hatter mv., tilvirket knapper og støvler. Gamle duktelt var reist der man fikk se soldatens spede luksus: med teppe som dyne og med bakken som madrass eller et teppe nr 2 som madrass hvis man var heldig – var den losji man fikk som soldat. Nokså stor forskjell til det bedre var å skue i officers-delen av telt-spekteret. Og siden det var finvær i dag var offiserens skrivebord satt ut til almen beskuelse. Flott og forseggjort kontorplass.

Utendørs skrivebord for offiserer.

Førøvrig artig å se at flere småunger føk rundt og lekte dresset opp som

ordentlige soldater, men med kun tre-rifle som våpen. Men ikke alltid så lett når man snubler i lange lisser, eller de tidsriktige skoene kanskje har andre utfordringer?

Liten gutt gjør så godt han kan – ikke greit å snuble i egne lisser eller hva det nå var.

I andre akt kom skurker og kapret til seg slottet, og jagde brysomme som måtte være uenig i «husokkupasjonen». Men ordet ble spredt og ryktene nådde snart kongens menn som så seg nødsaget til å redde befolkningen og ta slottet tilbake i tredje akt. Det var her at hoveddelen av skuespillet og framvisningene lå, både innholdsmessig og tidsmessig. Vi fikk se historien fra starten av – hvordan gamle soldatboliger var like utenfor slottet (NB! Slik de bodde når de ikke var stadig tjenestegjørende og kun hadde telt-light-fasiliteter som nevnt ovenfor), hvordan soldatene tok farvel med familien og hvordan det så ut inne i soldatboligen etter at soldaten hadde dratt til sammendragingsområdet for å la seg innrullere til tjeneste.

Spisehall inne i slottsruinene.

J. Grytten og Arnstein Tranøy klare for deltagelse i dagens spel.

Oppviglere føres i fotjern til skafotten for avretting.

Rytterordonansene kommer for å berette status om slottet.

Slottsplassen ble så brukt i tur og omgang som scene for begivenheter som skjedde delvis parallelt og etter hverandre, for å kunne la publikum bivåne det hele fra samme plass hele tiden. Først hadde altså skurker inntatt slottet. I neste omgang var slottsplassen åsted for by og kongens menn, der det forut for jobben som skulle gjøres ble samlet de soldater som akkurat hadde tatt farvel med familien for avdelingsorganisering og edsavleggelse. Høytidelig og underholdende alt sammen. Deretter ankom rytter-ordonanser i full galopp og ga offiserene tilbakemelding om hvordan det hele sto til på det kaprede slottet. Soldatene linet opp og avsted bar det for å befri befolkningen fra rebellene – vi så styrkene forsvinne ut i skogen for å ta seg til slottet. Så byttet scenen hatt igjen, og slottsplassen var på nytt selve slottsområdet. Rytter-ordonanser ble sendt fram for om mulig å kjøpslå med skurkene, men uten hell. Så da var det klart for å ta det på den harde måten. Tallrike horder med soldater omringet slottet og skjøt kuleregn på kuleregn mot inntrengerne. Med jevne mellomrom samlet soldatene seg nemlig og sto tett i tett – når alle da siktet og løsnet skudd mot samme mål måtte de simpelthen treffe en god del. Men du verden hvor lang tid det i praksis tar å lade et gammelt munnlander-gevær. Ikke rart at styrker måtte være tallrike for å ha slagkraft – man var jo «sitting duck» hele tiden

der man i mer eller mindre oppreist stilling var henvist til å gjennomføre lading for å i det hele tatt få det til. Røverne som var i klart mindretall måtte ta tap etter hvert, og tapene økte på etter at de også mistet kanonene over til kongens menn. Til slutt var det bare noen få pirater igjen, og de tok beina på nakken det beste de var god for – redde seg den som kunne!

Kruttladninger klargjøres for pistol.

Så kom vi til avslutningen. Kongens menn samlet likene av rebellene i en haug. Parallelt med dette ble en av de overlevende skurkene - som de mente var anfører for banden, og som hadde vist seg svært så gjensstridig etter gjenerobringen - puttet i fangehullet. Etter noe betenkningstid fra offiserene, kom de til at de ikke kunne ta risikoen ved at vedkommende dro i gang et nytt opprør, så de besluttet derfor å halshugge ham (!). Ut på plassen ble han ført med fotjern og flankert av en soldat på hver sin side ettersom han knapt greide å

bevege seg alene med fotjernet på. Skarpretterer slipte den fra før av kvasse øksa, og mens alle lurte på hvordan de skulle iscenesette den manuelle giljotinen for å få det til å se ekte ut – ble publikum faktisk tatt litt på senga. De tallrike soldatene sluttet med ett en tett sirkel rundt hoggestabben der kjeltringen ble holdt ned slik at hodet lå an mot et hvitt klede på stabben. Så var det et par sekunder helt tyst før ordren ble gitt. Og uten at vi kunne se noe gjennom soldatenes ringmur rundt den dødsdømte, kom med ett den lange skarpe øksen til syne i hevet stilling. Så fór den ned igjen og smalt i hoggestabben. Et gisp gikk gjennom den yngre del av publikum, og når soldatringen straks etter ble åpnet slik at vi så det avkappede hodet til side for den blodige duken, slyngelsens livløse kropp der øvre del fra skulderpartiet og opp lå skjult bak stabben – var det flere av den yngre garde som grep et godt tak i mammas og pappas hånd. Dette var skumlere enn forventet.

Så gled det hele over i selskapeligheter, og slottplassen ble i fjerde akt scene for en dansesal inne på slottet. Vi fikk deretter flere leksjoner i forskjellige typer gamle danser der flere småtasser apte etter som best de kunne. Til slutt var det middag på gamlemåten – 4-5 timers kocht knust storfekjøtt med tilbehør kunne inntas, men kun for arrangørene og del-

tagerne i spillet. (svenske hygieneforskrifter og deres svar på vårt «Mattilsynet» tillot nemlig ikke salg av slik mat til besøkende/utenforstående). Men det var artig å se det likevel.

Stor takk til de medlemmer i AOF som deltok i spillet. Vi øvrige tilreisende fikk en flott opplevelse i ordentlig godt sommervær. Takk også til våre svenske venner for innbydelsen til arrangementet!

(NB! For de som ev måtte være fans av svært gamle bensinstasjoner, finnes det en helt autentisk utstyrt gammel Shell-stasjon ved krysset i tettstedet noen kilometer unna Gräfsnäs. Stasjonen ser ut som om den kan være helt fra krigens dager – og det matcher bra med at 1941 står malt på enkeltgjenstander. Masse snurrepipperier! Vi tok bare en kjapp titt innom her)

Shellstasjonen fra 1940-tallet. Masse snurrepipperier.

AVSLUTNINGSHØYTIDELIGHET GBU-KULL OG ETABLERING AV AOF-NORD

Av Jan Petter Huseby, formann AOF

Det er alltid like hyggelig for AOF å komme oppover til Setermoen og få være med å dele ut bestemanns-premier. Vi hentes på flyplassen av staute karer, bringes til vår forlegning og mottar program for det som skal skje. Det skjer på korrekt militær manér og vi blir godt ivaretatt hele tiden. Så godt ivaretatt at vi kan tillate oss å notere oss en og annen observasjon underveis. For det er ikke bare når noe er nytt at man legger merke til det. Også når en gradvis utvikling har pågått lenge nok, vil vi på et eller annet tidspunkt reflektere litt over at – ja, nå har det skjedd noe her. Siden vi ikke tok med noe rundt dette i fjorårets reportasje, så er det kanskje greit å ta med et par setninger om det nå. Hvis vi skulle hoste opp et par småting fra ankomst på Bardufoss til vår videre transport hadde tatt oss til Setermoen, kunne vi f.eks begynne med at det i år bl.a var kommet opp et litt muntert skilt på Bardufoss flystasjon – her sto å lese: «Welcome to Snowman International Airport» –

Det er noe befriende ved den Nordnorske humoren som man stadig møter her oppe, og det er jo også et treffende navn for en plass som er kald og snørøik vinterstid. På veien innover til Setermoen er det også kommet så langt nå ift for en del år tilbake at man virkelig kan si – «du verden så grønt og frodig det har blitt her». For det gror jo igjen overalt. Virkelig litt av en overgang å notere seg ift for 15-20 år siden hvor det var mye mindre vegetasjon her. Ellers kan jo også nevnes at Setermoen de siste årene har hatt vel så stor utvikling som andre byer og steder rundt om i landet. Boligprisene er forlenget på nivå med resten av landet, og du finner de samme butikker her som ellers. At man også har hatt eget Vinmonopol en stund taler sitt klare språk om at stedet har betydning. Sentrumsnære strøk har fått en helt naturlig boligfortetting med moderne og tilrettelagte leiligheter og boenheter, og integrerte gang- og sykkelveier er fullt på høyde med

andre steder. Setermoen har blitt et moderne tettsted med stor trafikk. En del av trafikken sommerstid skyldes passerende turister på vei til/fra Nordkapp. En annen del av trafikken skyldes økt transport ifm næringslivet samt at et stort antall offiserer bor sørpå og er ukependlere. Og det er vel en forståelig utvikling dette med pendlertrafikken – økende krav fra familie og ikke minst barna om mindre flytting grunnet enten jobb for kone/samboer/kjæreste eller skolegang for de tilvoksende slekter, blir tungtveiende grunner når man skal bestemme seg for praktiske løsninger. Bybildet gir likevel ikke utelukkende et bilde av en «ungdomsleir» ifm helger og ferietid – nei, her synes å være en helt ordinær blanding av unge og gamle. Og det skyldes vel som overalt ellers at flere og flere følger trenden og flytter inn til tettsteder og forblir boende der.

Men tilbake til det militære igjen – det var jo derfor vi kom hit: Det er også hyggelig å se at det relativt nye avdelingsmerket til ARTBN synes å gli inn og bli en naturlig del av hverdagen. Selv om bataljonen alltid har hatt og trolig alltid vil ha Artillerimerket av 1936 som våpenmerke og hovedmerke for sin artilleri-identitet som alle andre artillerister, har bataljonen i lang tid savnet et eget avdelingsmerke. Selv om det sentralt tegnede relativt nye merket etter det vi har fått opplyst ikke følger de

heraldiske prinsipper (det har tre figurer og ikke en eller max 2), er det plassert inn i skjoldform slik at det matcher øvrige skjoldformede uniformsmerker inne i firkantform iht Forsvarets visuelle profil. Og slikt sett er det ihvertfall enhetlig. Merket er fortsatt i Kongens farger – rødt og gull, eller rødt og gult som man tradisjonelt har brukt. På uniform er det svart på grønn bakgrunn tilsvarende som for andre avdelingsmerker, alle med skjoldutførelse inne i firkantform. Når dette er sagt må det også legges til at det merket som hele tiden går igjen ifm bl.a crester, messeutsmykning, fin-servise ifm oppdekkinger til høytideligheter, powerpoint-presentasjoner o.a – er nettopp våpenmerket av 1936. Det oppleves stadig som helt selvsagt at våpenmerket er med i hverdagen i tillegg til det nesten nye avdelingsmerket. Og det har da heller ikke blitt tatt ut noe nytt våpenmerke fra sentralt hold enda, etter det vi erfarer. Og det skal vi være glade for – man setter bare ikke strek over lange tradisjoner med et pennestrøk. Dessuten spør det om man vil godta noe nytt våpenmerke ute ved avdelingene. Våpenmerket fra 1936 fylte tidligere i år 75 år den 3 februar, og er et meget verdsatt merke.

Siden vi denne gangen kom oppover både for å overrekke bestemannspremier, OG ikke minst for å etablere AOF Nord – ble det nå et tre-dagers

besøk og ikke to-dagers som vanlig. Artilleriinspektøren hadde samlet alt befall i bataljonen for å gjennomgå status på alle områder samt trekke opp retningslinjer for virksomheten framover. Ifm middagen første kvelden poengterte han bl.a betydningen av å ha en plass å samles utenfor tjeneste, der han så for seg at det nye AOF-Nord kunne fylle nettopp denne rollen. Lokalavdelingen vil ikke bare bety noe for ARTBN, men også for vernepliktig artilleribefall og artillerivenner i nærmiljøet i Nord-Norge, hovedsakelig innenfor det som tidligere ble benevnt «brigade-teigen». I forbindelse med statusgjennomgangen dagen etter ble det videre klart fra bataljonens side at de hadde tenkt på dette med lokalavdeling i lengre tid, men at det av forskjellige årsaker ikke hadde materialisert seg før nå – de var også meget glad for Artilleriinspektørens drahjelp. Det var likevel 11 (elleve) meget tilfredse artillerioffiserer som gjennomførte stiftelsesmøtet kl 10:00 fredag den 25 juni 2011. All ære av etableringen av AOF-Nord til Artilleriinspektøren! - Se egen omtale ifm etableringen lenger bak i denne artikkelen.

Senere på dagen var det øltime, der den fra før av flotte artillerimessa fikk ytterligere «en bauta av en prydgjenstand» overrakt – en ørn som catcher en rev. For det er fra før av flere utstoppede dyr her – og NB! Alle er

ervert på lovlig vis, og gjennom en imponerende dugnadsånd hos artilleristene. For denne siste prydgjenstanden hadde de spart betydelige beløp i løpet av et par år, og endelig var den deres. Det slår oss at det fortsatt – tross omfattende pendling blant befalet – er slik at messa er befalets hjem. Messa er noe man hegner om og vil bevare - mye av personellets identitet ligger her. Artilleriets våpenmerke fra 1936 pryder mang en plass på veggene her, og man har de siste årene også fått gjort Selmer-rommet tvers overfor messeutsalget komplett. Etterhvert som den teknologiske utvikling har gått sin gang, har man også funnet plass i messa til gamle M109G-deler som nå for lengst er avlegs: Ta f.eks oppsatsen FH77 med overrett-armene, kollimator 12M, retteflata osv. For det gir identitet ved å ta vare på og kunne sin historie slik Ob Gamst bruker å si. Mht Artillerimerket fra 1936 som vi tidligere i år fikk bekreftet at var gjeldende og tillatt brukt, skal forøvrig AOF i møte med GIH en gang i midten av august for å drøfte bevaring og bruk av merket, siden merket ikke er tatt med på Forsvarets merkeoversikt. Vi kommer tilbake til den saken.

I løpet av øltime tok vi en runde rundt i messa med Artilleriinspektøren, og fikk påvist rommet som trolig egner seg best som AOF-Nord's rom, rommet der alle skjold fra Stae Bar-

Artilleriinspektøren mener det nye AOF-Nord fortjener og trenger et eget rom i messa, for eksempel dette rommet.

bara-feiringene nå henger. Artilleriinspektøren er meget overbevist om behovet for en lokalavdeling, og er meget glad for at den nå er etablert. Det er imidlertid viktig å gi den en flyng start, og det å da sørge for et eget rom for lokalforeningen må vi få til får vi vite. Vi er helt enige i det, og er faktisk litt imponert over hvor mye inspektøren til sammen og over tid har gjort i denne saken for å få opprettet AOF-Nord. Han har riktignok hatt mye drahjelp av æresartilleristene Selmer Hagen og Tore Kulslis, men uten at Artilleriinspektøren hadde villet dette, hadde det aldri blitt noe av. (Se egen omtale lenger bak i denne artikkelen).

En prat med kullsjefen

I løpet av øltimeen satt vi også av tid til et intervju med kullsjef for GBU-kullet de 3 siste årene – Løytnant Andreas Sørum. For hva er det egentlig ved denne karen vi har fått høre så mye om? Offiseren som gjennom disse 3 årene er rost opp i skyene av sine elever, og som mang en gang har brukt dager og uker av egen fritid for å følge opp elever som ved enkeltanledninger av forskjellige grunner har sakkert akterut i undervisningen. Løytnanten har sogar jobbet frivillig på nattestid dersom situasjonen har tilsagt det (ref letingen etter de gamle portstolpe-granatene – se nedenfor i artikkelen

– og gravearbeider for å få granatene opp i dagen etter mange tiår i jorden. Det er altså disse granatene som nå står plassert ved veien som fører inn til messa, og disse granatene som det allerede er tradisjon for å stanse opp ved og gjøre honnør ved ifm avslutnings-høytideligheter for GBU-utdanningen). Hva driver denne karen, og hvordan har det seg at han nå skal slutte i Forsvaret? Vi hørte litt nærmere med ham (Vi har måttet sterkt forkorte intervjuet av hensyn til denne artikkelens samlede lengde slik at vi får med artikkelen i bladet. Intervjuet er derfor skrevet om til en «sakprosa-fortelling» slik at hovedpoengene framkommer uten at de enkelte spørsmål og ordrette svar er å finne direkte gjengitt. Sørum har fått teksten til gjennomsyn og har ikke hatt noen innvendinger til innholdet).

Sørum var etter et par innledende år i Forsvaret egentlig i prosess med tannlegeutdanning, men «skulle bare» oppover for et mellom-år ved ARTBN fordi han ble head-huntet nordover ifm oppstått behov ved avdelingen. Sørum har alltid likt seg svært godt i Forsvaret, men hadde tidlig siktet seg inn mot tannlegeutdanningen. Offiserslivet dro likevel veldig, og etter det første året var det nesten umulig å ikke fortsette for ham. Slik gikk det noen år til, før han så ble tilbudt jobben som kullsjef for GBU-kullet – en drømmejobb.

Han har nå vært kullsjef tre ganger, og alle gangene med svært gode resultater hos elevene. Da vi spurte ham om «oppskriften» på suksessen, sier han beskjedent at han egentlig bare er veldig glad i jobben sin, men at han vektlegger forhold som han selv mener er viktig. For det første må elever individuelt tas tak i der de er, og møysommelig bygges opp gjennom prøving og feiling. Og det får de lov til i rammen av GBU-utdanningen. For det andre er oppfølging underveis veldig viktig. Der som det er nødvendig å følge dem opp på kveldstid hvis de sliter litt, ja så må man gjøre det. Det «å se» elevene, vise at du bryr deg – og ikke minst at du ikke aksepterer at de gir opp – gir elevene en veldig trygghet og ro for at de blir ivaretatt selv om utenforliggende omstendigheter et øyeblikk kanskje kan vippe dem av pinnen. Da må de opp på pinnen igjen som Sørum sier. En tredje ting som er viktig: Ledelse av en militær avdeling skjer ikke av en mann alene, men av et team av ledere. Like viktig som å følge opp elevene er det derfor å følge opp eget troppsbefal. De gjør tross alt mesteparten av jobben, men de må være klar over hvilke mål vi har, hvilke krav vi setter til oss selv og til de undergitte – slik at vi alle framstår som en samlet foresatt-enhet overfor skoleelevene. Etter mange spørsmål rundt suksesskriteriene spør vi om det er riktig at han har tenkt å slutte i Forsvaret.

Svaret er et litt vemodig ja selv om han nå helst vil fortsette. Men han har egentlig intet valg ettersom grensen for hvor lenge man får jobbe i Forsvaret uten Krigsskole-utdanning ble satt til 35 år for noen år siden. Han skal jobbe siste året hos artilleristene på Rena før han tar opp igjen tannlegeutdanningen.

Vi tillater oss en liten kommentar her etter gjengivelsen av intervjuet ovenfor: Vi ber en stille bønn om at det i framtiden kanskje kan gjøres enkelte unntak, slik at så motiverte karer som dette likevel kan gis yrkestilsetting og kurses ytterligere etter det behov Forsvaret har. Man bør strekke seg litt for å beholde karer som dette.

Avslutningssermoni for GBU-kullet

Dagen etter (lørdag) var det avslutningssermoni for avgangskullet. Vi får vel si de nye uniformene – som første gang ble båret av fjorårets GBU-kull – etter vår oppfatning tok seg meget godt ut. Staselig, stram og korrekt er noen av de første ordene som faller en i hu. Og når de fylles med staut norsk ungdom og påføres det norske flagg, så blir det både noe traust, trofast og likanes over det også. Og det er slik det skal være.

Stolte foreldre, venner og bekjente fulgte sine respektive ifm avslutningshøytidelighetene. Det var også lagt

opp eget program for de tilreisende slik at de skulle få innsikt i og kunnskap om hvordan året hadde vært for sine håpefulle. Men nå først sto altså selve avslutningshøytideligheten på programmet. Foran en fullsatt sal gjorde Artilleriinspektøren (Ob Bjørn Arild Siljebråten) og bataljonsjef (oblt Karlsen) sin entre. Artilleriinspektøren holdt en innledende tale, og deretter gikk det over i utdeling av vitnemål. Det var en flott sermoni – en etter en ble de nybakte sersjantene kalt fram for høytidelig overrekkelse, gratulasjoner og fotografering. Bataljonen hadde på samme måte som i fjor organisert egen fotograf som foreviget hver og en. Deretter var det tid for overrekkelse av bestemannspremier. Også i år var det jevnt løp mellom elevene. For her handler det ikke bare om å være flittig og å lese, men i tillegg ha god utvikling i til lærte ferdigheter gjennom året. Militær utdanning er en meget praktisk utdanning, som strekker seg mye lenger enn bare teori. Selvsagt er det teoretiske grunnlaget som også andre utdannings-institusjoner tilbyr et meget viktig fundament, men militær utdanning har alltid tidligere gitt og gir fortsatt noe langt mer. Man får med seg mellommenneskelige ferdigheter, omfattende øvelser i instruksjon og personellbehandling som man får ytterligere trening på i den videre tjeneste. Militær utdanning gir således etterspurte kvaliteter som få eller ingen sivile institusjoner

Utdeling av vitnemål – her til Sjt Andersen.

kan gi elevene – rett og slett fordi setting, miljø og opplegg der ikke verken er praktisk tilrettelagt for det, eller i svært mange tilfeller heller ikke inngår i pensum og læreplaner annet enn på det teoretiske plan.

Etter høytidelighetene inne i aulaen var det tid for mer fotografering i hallen som ligger vegg i vegg. Deretter var det en liten pause i programmet på drøyt en time med muligheter for

omklledning for tilreisende som kom oppover i dag (de fleste kom i går, fredag). Vi var så heldige å få tilbringe pausen sammen med æresartilleristene Selmer og Tore i deres suite på Skaugum (den eldre hytta i skogkrullen ca 3-400 m fra messa retning Stor Ala). Vi fikk kaffe og julekake med brunost – skikkelig norsk kost slik det skal være. Vi ble imidlertid både overrasket og imponert over at Skaugum hadde fått sin egen tønne med foreningens Salut Aquavit. Vi fikk lov til å smake noen dråper). Vi fikk en akkurat passe pause, men rakk ikke å sitte lenge før det var tid for å ta seg bort til neste post på programmet – vi måtte nemlig være ute i god tid før den tradisjonelle inspeksjon av «Selmer» og «Tore» – de to store gamle portstolpegranatene som løytnant og kullsjef Andreas Sørum etter iherdig leting med hjelpere for få år siden fant og

Et samlet kull med kullbefal.

fikk gravd opp. Hovedpersonene selv – oblt Selmer Hagen og oblt Tore Kulslis – foretok selv inspeksjonen: GBU-kullet kom marsjerende, stanset opp og representanter for kullet viste deretter fram granatene til inspeksjon. Granathylsene i messing var på forhånd i dagesvis pusset og gnicket med alt fra duraglit, messing-puss og andre blandinger for å skinne maksimalt, og det gjorde de. Inspeksjonen ga godkjent resultat, og UB-kullet fortsatte deretter marsjen bort de rundt 100 m til messa, mens de hadde fotograferende foreldre og venner på hver side av veien. Det ble også litt sluttet orden foran messa tilrettelagt for de som ønsket å fotografere litt ekstra. Deretter trakk alle inn til taffelet.

Fra venstre Egil Bakke (sekr AOF), og æresartilleristene Tore Kulslis og Selmer Hagen.

På vanlig måte var hele programmet lagt opp av avgangselevene selv. Oppdekkingen var nydelig - med artilleri-serviset (med Artilleriets våpenmerke av 1936), og med bordkort av det nesten nye avdelings-

merket. Det var stilfullt og verdig, og flere taler i løpet av taffelet ga oss inntrykk av hvor interessant og givende utdanningsåret hadde vært. En egen video-snutt-presentasjon av kullet var også laget, der vi fikk se de enkelte elevene i dagligdagse episoder fra året som gikk. Det øyeblikket salen kanskje var aller mest beveget, var da Kullsjef Sørums dirigerte kullet (alle elevene inngikk her) og sang Gud sign vår Konge god. Det var mangt et fuktig øye da. Ellers må også nevnes at en av mødrene satte så umåtelig pris på det Forsvaret hadde betydd for sønnen hennes dette året, at hun hadde brodert en pute til GBU-kullet som gave, der det nesten nye avdelingsmerket ARTBN hadde fått lyste gult på rød bunn. Etter middagen var det forfriskninger i messeutsalget og livlig prat til langt på kveld.

Artilleriinspektøren i samtale med Ulf Omar Gjersøy, Egil Bakke og Selmer Hagen.

Vi takker for et meget hyggelig og verdig arrangement. Stor takk til alle som gjorde dette mulig.

Bestemannspremier gikk til: Fra venstre Sjt Strøm (beste elev kull 10-11 og beste elev ledelse), Sjt Kroken (beste elev FYFO), Sjt Nordløkken (beste elev bransjefag) og Sjt Roe (beste elev mestring).

Etablering av AOF-Nord

Når vi ser litt tilbake i tid er det gjort en del forsøk på å etablere en lokalavdeling av AOF i Nord-Norge. Men forsøkene har aldri blitt noe av. Det kan ytre sett forsåvidt være en del faktorer som kan «forklare» dette, som f.eks at det på 80-tallet var en meget travelt hverdag i Nord-Norgeavdelingene. Tjenestemessig gikk det riktignok nær bokstavelig talt «døgnnet rundt» på den tiden, men man hadde jo dog fritid den gangen også. Utover på 90-tallet og begynnelsen av 2000-tallet begynte først langsomt en nedskalering av avdelingene, for

deretter å følge sporet i raskere tempo inn i en helt omorganisert struktur der også nytt utstyr og ny infrastruktur etterhvert tillot mindre avdelingsvolum mens man samtidig opprettholdt kampkraften. Selv om det het MFABN i gamle dager (Middelstung FeltArtilleri BataljoN) og ARTBN (ARTilleriBataljoN) nå – så har det «i alle år» vært en artilleribataljon på Setermoen, selv om antallet batterier og kanoner i hvert batteri har variert. Grunnlaget rent personellmessig har altså hele tiden vært tilstede og tilstrekkelig til å kunne ha en egen lokalforening her – et sted for og av

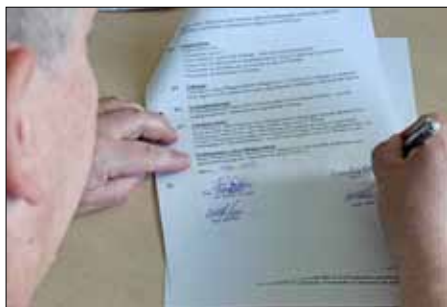

artillerister og artillerivenner, et sted å kunne samles med jevne mellomrom for foredrag, utflukter, diskusjoner med videre.

Hva er det så som har gjort at det likevel ikke har blitt noe av en lokalavdeling her oppe? For interesse, ønske og vilje har det jo vært her i mange år etter det AOF har registrert. Trolig ligger litt av svaret i vår egen struktur, den måten vi er organisert på. Ikke at vi er feil organisert – på ingen måte: Tvert imot er vi meget godt organisert. Men de tette tjenestemessige bånd mellom Forsvarets personell, det nære daglige samarbeid og slik man jobber tett på hverandre hele tiden både i garnison og på øvelse – meisler ut en meget dyptsittende lojalitet og ærbødig forsiktighet mellom kollegaer, spesielt overfor overordnede. Denne fellesskapsfølelse som over tid former deg som person, og ikke sjelden gjør at man omtaler seg selv som litt «grønn i ryggraden» når man skal forsøke å beskrive hva slags tilknytning man har og føler til Forsvaret, til sitt yrke og arbeidsplass. Alt det gode og verdifulle Forsvaret alltid har hatt å by på for de som tjenestegjør der, setter imidlertid store krav til ledere på alle nivåer, og spesielt på høyere nivå. Lederskap handler om vilje, og det å vite hvor man skal og vil hen. Vet man det ikke, så må man bestemme noe. Lederskap dreier seg også om å ha nødvendig forståelse for under-

gitt personell, og se verdien av tiltak som vil kunne ha positiv innvirkning på dem. Det har altså mindre å si at mye av «underskogen» av offiserer og befal kan tenke seg en lokalforening med tilknyttede aktiviteter – det blir rett og slett ingen lokalforening dersom ikke sjefene vil det. Det blir nesten på samme måten som med de såkalte sosiale medier: Nå er Forsvaret med den største selvfølge «med i tiden» og er tilstede på bl.a Facebook som alle andre. Men det måtte avgjørelse til på toppen før det var aktuelt.

AOF er derfor svært tilfreds med at nåværende Artilleriinspektør har vist vilje til å ta tak i denne saken. For det hjelper som nevnt ikke at Artilleribataljonens personell eller vi i AOF sentralt ønsker å dra i gang en lokalforening – det blir ikke noe av det uten drahjelp ovenifra. For når noe nytt skal gjøres, ser de unge oppover i systemet etter godkjenning og aksept. I garnison er det nemlig liten tradisjon for å tillate mye nytt, selv om det ellers stadig vektlegges og poengteres verdien av initiativ og kreativitet ifm feltopptreden og under operasjoner. AOF takker Artilleriinspektøren og alle hans hjelpere for den innsats over tid som er lagt ned for AOF-Nord nå endelig har kunnet etableres. For det er klart det finnes muligheter for mye innenfor regelverk og bestemmelser bare sjefene vil.

Artilleriinspektøren signerer dokumentet og dermed er AOF-Nord en realitet.

En ny bauta av en prydgjenstand sjenkes messa.

Rent administrativt vil AOF sentralt bistå AOF-Nord den første perioden med regnskapsmessig assistanse mv, slik at foreningen nordpå skal få en så enkel start som mulig. Selv om avstanden mellom Oslo og Setermoen er noen mil, så vil vi også forsøke å legge til rette for turer/utflukter som blir litt mindre langt unna for medlemmene nordpå å delta på. Første post på programmet her blir AOFs utflukt til Rinnleiret i Trøndelag ifm 1000-års jubileet til Levanger kommune (ref programmet gjengitt i forrige NAT), der vi bl.a skal se på 21 utstillinger på Rinnleiret inkl gamle kanoner med videre.

Nok en gang takk til Artilleriinspektøren – uten hans drahjelp her hadde vi aldri fått til en lokalforening nordpå.

Artilleriets historie – status

Au Oberst Bjørn Arild Siljebråten

Modellkammer, historieskriving og M7

Artilleriinspektøren innkalte AOF til møte etter at foreningen i mai i skrivs form tok opp situasjonen rundt Artilleriets modellkammer, historieskriving med videre. Følgende ble bl.a klarlagt under møtet:

- 1 Modellkammer-saken er påstartet. Mulige midlertidige ordninger er allerede drøftet internt i Rena leir, men det gjenstår fortsatt noen avklaringer før man har konkrete alternativer klare. Det var full enighet om at et modellkammer som nå ligger midt i et asylmottak og knapt har noen besøkende er ikke holdbart. Spesielt ikke når det personell kammeret skal være til for og som kammeret følgelig må ligge i nærheten av befinner seg rundt 60 kilometer unna, på Rena.
- 2a Historieskriving AR1 og AR6: Data på kontaktpersoner med historiekompetanse ble utvekslet. (Kontaktpersonene har i noen grad allerede innsamlet materiale). Artilleriinspektøren følger opp denne saken.
- 2b Historieskriving befalsskolekull: Status i dag er at befalsskolekull fram til 1997 er dekket opp i Ob Gamsts bok om BSFA (Befalsskolen for Feltartilleriet). Tidligere planer og rutiner for dette tilsier samling av slike data og tilhørende bilder bør gjøres hvert 5 år. Artilleriinspektøren er i prosess med arbeidet.
- 3 Tak over M-7en på Rena: Artilleriinspektøren er i prosess med arbeidet – arbeidene forventes å kunne gjennomføres relativt rimelig. AOF vil kunne bidra med noe midler fra fond.

Oberst Siljebråten

Nijmegen marsjen 2011

Av Tina Charlotte Grande

Nijmegen marsjen gjennomføres i Nederland i byen Nijmegen, og i år gikk den av stabelen 18-22 juli. Man ankommer senest søndag, tar bussen opp til leir for deretter å blir forlagt i en teltkaserne. Der blir man forlagt på et 16 mans rom, hvor kvinner og menn er forlagt hver for seg. Toalett, dusj og vask finner man utenfor kasernen i egne telthus.

Innen mandag klokken 1200, måtte vi ha registrert oss. Klokken 1300 hadde vi en felles samling med de norske som skulle gå. Her fikk vi en liten innføring i hvordan dagene kom til å være, samt en motiverende tale. De påpekte veldig at det å ta vare på hverandre og bruke den tiden vi fikk var viktig. Etter dette hadde vi egentlig resten av dagen til egen disposisjon. Vi kunne om ønskelig delta på teipeleksjoner som forberedelse til marsjen, men de fleste dro til byen.

Dag 1 – 43,64 km

Motivasjonen er på topp.

Kl 04:30 går starten, det er mørkt og temperaturen er grei. Det skulle bli interessant å se hvordan marsjen var. Jeg hadde hørt mye om den og hvordan den foregikk i forkant, men hadde ikke greid å forestilt meg det jeg så. Det var sivile deltagere som gikk i tresko, sivile og militære som satt i rullestol, personer fra 10 år og opp til 80 (hvis ikke yngre og eldre), sivile som går kappgang og er inne før klokken 10:00 når vi har muligheten til å gå til kl 16:30, og mye mer. De sivile som bodde rundt løypene hadde allerede møtt opp for å heie. Barn står og holder skåler med godteri eller frukt som de leverer ut til deltagerne. Alle heier og klapper og du har egentlig ingen annen valg enn å smile. Allerede etter en time hadde jeg vondt i smilemusklene.

Dag 2 – 35 km

Den korte etappen.

Dette var en bra dag. Starten begynte litt dårlig siden kroppen måtte venne seg til å begynne å gå igjen. Men etter de første timene gikk dagen som en lek. I dag kunne vi ta oss god tid, vi hadde lange pauser på de militære rasteplassene, og vi stoppet på bowlinghallen på vei tilbake til leir. Bowlingen er et samlepunkt for de militære. Den ligger rett ved leiren og her kan man starte dages fest. Der står det en person som sørger

for musikk og god stemning. Både i går og i dag var plasser strødd med nordmenn. Alle var i godt humør og vi heiet på de andre nasjonene når de gikk forbi.

Dag 3 – 38,96 km

Den verste dagen.

Kroppen er sliten, føttene er hovne og vonde og motivasjonen er ikke på topp. Du vet at denne dagen ikke er mye lengre enn i går, men med tanken på at vi skal gå i morgen, dreper motivasjonen. Dette er også den dagen der vi har et fjell vi skal gå over. Som nordmann virket ikke dette så ille. Vi er jo vant til å gå i fjellene, og med tanke på hvor flatt det er i Nederland kunne ikke dette være så høyt. Men når du sliter med å løfte føttene, kroppen er tung og bakken er nest siste etappe, merkes den. Men som resten av løypen var den ikke uoverkommelig. Vi kom oss opp, og på toppen ventet rasteplass nummer 3. Etter en halvtime med sol, frukt og saft gikk vi videre. Motivasjonen var litt bedre nå, for vi visste at vi skulle greie denne dagen også, men det skulle jo ikke vare. Da vi hadde 1-2 timer igjen å gå, begynte det å pøse ned. Det sies at slikt vær varer kun i 5 minutter i Nederland, så vi satte oss under et tre og ventet. Etter et kvarter tok vi på oss regnponchoen og satte i gang. Humøret gikk ned for hver meter vi gikk.

Beboerne hadde trekt inn slik at det ikke fantes noen som kunne heie oss videre. Bløte og slitne kom vi oss til leir, og vi slengte oss ned på benken. Dag tre gjennomført!

Dag 4 – 44,87 km

Finaledagen.

Du er litt mer motivert denne dagen. Ja du vet det er den lengste etappen, men du får en time lenger samt at du vet du ikke skal gå igjen i morgen, noe som gir stor motivasjon. Det var relativt rolig langs landeveiene, men de som bodde der stilte opp. I byene var det helt vilt, det var store folkemengder. Noen plasser hadde det blitt så trangt at det var vanskelig å

komme seg igjennom.

Det var musikk over alt, og barene var fulle av folk.

Turen mellom andre og tredje rasteplass gikk fort. Det var så mye å følge med på, og så mye folk at du nesten ikke tenkte over smertene.

På tredje rasteplass satte vi litt lengre. Vi lå med bena hevet og nøt den varme solen. Etter en så lang pause var det tungt å starte på igjen. Kroppen hadde stivnet, og vannblemmene måtte varmes opp på nytt. Men etter noen meter var kroppen i gang igjen. I den neste etappen var det ikke like mye folk. Men det bygget seg opp når vi nærmet oss siste rasteplass. Det står personer overalt og kaster blomster til deg.

Det var godt å komme til siste raste-
plass. De hadde hengt opp «Velkom-
men hjem» over inngjerdingen til der
de norske, svenske og danske hadde
plass.

Da var det bare å melde seg inn, få
medalje og bonger til pølse og brus/
øl. Det var en god følelse å få hengt
medaljen på uniformen. Det var en
fin påpekning på at vi hadde greid å
gjennomføre. Det eneste som gjen-
stod var å gå de siste 5 km inn til
sentrum og til bussene, noe som ikke
var noe problem for det var som om
vi hadde fått ny energi. Vi danset og
sang oss gjennom den siste strekken.
Siden vi kom inn så sent hadde folke-
mengden minsket, men det å gå over
målstreken var en lettelse.

Vi fikk stemplet kortene og trasket av
sted til bussen. Et bussete hadde
aldri føltet så godt før. Deretter var
det å komme seg i dusjen, få på seg
noe sivilt og stikke opp til ølteltet.
Marsjen var over og festen kunne
starte.

Etter en slik marsj sitter du igjen
med smerte, noe som er vanskelig å
unngå. Men den opplevelsen du sit-
ter igjen med, kan man ikke sette ord
på. Man må ha opplevd dette selv
for kunne forestille seg dette, noe jeg
sterkt anbefaler dere å gjøre.

E-postadresser

Forslaget om at Artilleriets officersforening skulle ta i bruk e-post til utsendelse av møteinnkallelser og annen medlemsinformasjon, fikk full oppslutning fra Årsmøtet 2011.

Foreningen hadde portoutgifter i størrelsesorden kr 10.000 i regns/kapsåret 2010 – 2011. Det ligger derfor et stort, økonomisk innsparingspotensiale i bruken av e-post, samtidig som vi også vil spare tid ved klargjøring for utsendelse.

Som oppfølging av årsmøtevedtaket, ber AOFs styre med dette om at medlemmer som har e-postadresse, melder inn denne snarest mulig til rune@artilleri.no.

*Rune Hoksrød
Kasserer*

Reliable and Accurate Technology

With Nammo ammunition your soldiers are prepared when training suddenly becomes reality.

SECURING THE FUTURE

Nammo
www.nammo.com

Artillerihistorie

Haslemoens historie
kr. 100,-

Artilleriregimentet nr 3's
historie
kr. 50,-

Artilleriregimentet nr 2
kr. 100,-

BSFA's historie	kr	100,-
Artilleriregimentet nr 2	kr	100,-
Artilleriregimentet nr 3	kr	50,-
Haslemoens historie	kr	100,-
Artilleriet 300 år	kr	25,-
St Barbara og Barbrafeiringen	kr	25,-
AR4 - Hærens Artilleri i Kristiansandsområde 1556-1995	kr	200,-

Porto kommer i tillegg.

Bøkene kan bestilles ved henvendelse:

Major Arild Schjølberg
Artilleriskolen / HVS
Postboks 24, 2451 Rena
Tlf.: 62 40 23 76

Returadresse: Redaksjon NAT, Artilleriskolen / HVS / Rena leir
Postboks 24
2451 Rena

aschjolberg@mil.no